

PM Påverkan och skyddsåtgärder

Bryngeskogsvägen i Alingsås kommun.

Innehåll

Bakgrund	1
Påverkan	3
Naturvärden	3
Skyddade arter.....	5
Skydds- och kompensationsåtgärder	7
Fortsatt inventerings- och utredningsbehov	9
Slutsatser	10
Referenser	11

Bakgrund

Södra Stadsskogen har tidigare pekats ut som ett prioriterat område för utveckling av nya bostäder i ett planprogram som Alingsås kommun tidigare har påbörjat. Parallellt med planprogrammet påbörjades arbetet med detaljplanen för Bryngeskogsvägen som har som syfte att möjliggöra att nya bostäder byggs. Detaljplaneområdet har tidigare inventerats enligt SIS standard för naturvärdesinventeringar både av Calluna 2017 och av Melica 2019 för att fungera som underlag till planprogrammet (figur 1). Det har också utförts en efterföljande artinventering av Calluna 2020 för att ge underlag till detaljplanen för Bryngeskogsvägen. Efter en behovsbedömning (Calluna, 2017) visade det sig att det krävs en miljökonsekvensbeskrivning vilken färdigställdes 2022 (Calluna, 2022).

De delar av planområdet som planerats för bebyggelse och vägar har därefter avverkats efter en misskommunikation hos Derome (se figur 1 och figur 2). De inblandade parterna bedömer att

På uppdrag av:

Derome Hus AB
432 87 Veddige
Kontaktperson: Torbjörn Jennerhed

Uppdraget:

Projektledare: Kristin Beecken
Författare: Jonas Mattsson, David Alvunger
Kvalitetssäkring: John Askling
Callunas interna projektkod: KBN0011

Calluna AB:

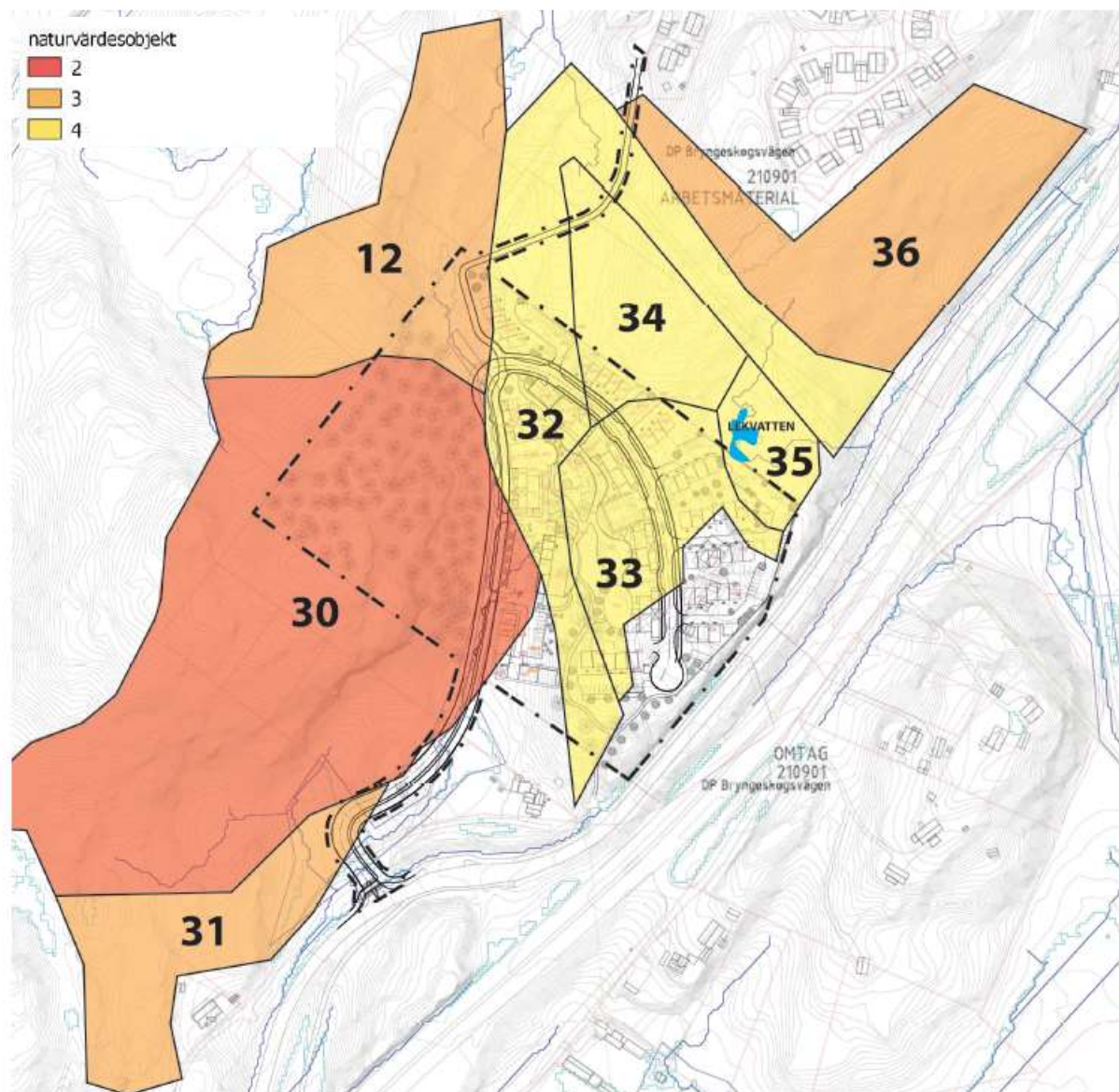
Linköpings slott
582 28 Linköping
Org.nr: 556575-0675
Växel: +46 13-12 25 75
www.calluna.se

Rapporten citeras enligt följande: Mattsson, J., Alvunger, D. (2022). PM Påverkan och skyddsåtgärder vid Bryngeskogsvägen, Alingsås kommun. Calluna AB.

Foton: © Calluna AB om inget annat anges.

planprocessen kan fortsätta trots avverkningen då den preliminära bedömningen är att avverkningen inte har inneburit någon förlust av helt unika naturvärden. Dock behövs dokumentation av det som har skett i planområdet för att bedöma avverkningens påverkan och utifrån denna bedömning kunna föreslå lämpliga skydds- och kompensationsåtgärder.

Syftet med denna kompletterande inventering och utredning är att kartlägga vilka naturvärden som gått förlorade och vilka som är kvar inom planområdet. Den ska också redogöra för hur de skyddade arterna som förekom i området innan avverkning kan tänkas påverkas av avverkningen samt föreslå skydds- och kompensationsåtgärder. Området fältbesöktes den 15 november av ekologerna Erik Edvardsson och Jonas Mattsson (Calluna AB).



Figur 1. Resultatet av en NVI som utförts i området av Melica, 2019 innan avverkningen skedde tillsammans med planskiss från illustrationsplanen inför samråd (karta från MKB). Röd = Klass 2 - högt naturvärde, orange = Klass 3 - påtagligt naturvärde,

Påverkan

Naturvärden

Majoriteten av planområdet är helt avverkat (figur 2 och figur 3) och det har endast sparats en till två träd och högstubbar i området. De flesta tallar, granar och ekar som avverkats hade en ålder på 50–70 år men flera äldre ekar har också avverkats på ca 110 år. Naturvärden som har gått förlorade är knutna till skogspartier med en viss variation av trädslag och ålder där också livsmiljöer för enstaka naturvårdsintressanta arter har funnits innan avverkningen skedde. I kanten på hygget i väster, där skogen sparats, och upp mot branten finns naturvärden kvar som är kopplade till lite äldre ekar som vuxit långsamt med inslag av björk, asp och gran samt relativt gott om död ved (figur 3). Avverkning har till viss del gått in i denna finare del, ca 10–15 m, och avverkat flera ekar som var över 100 år gamla längs kanten. I figur 1 ovan är detta område ID-nr 30 med högt naturvärde.

Konsekvenser för naturvärden generellt

Det ökade ljusinsläppet från hygget förändrar livsmiljöerna, generellt till det sämre, för flera olika artgrupper som exempelvis fåglar, insekter, mossor och lavar. Sammantaget har det skett en viss negativ påverkan inom planområdet på naturvärden och arter. Spridningsmöjligheterna har försämrats till viss del för vissa arter. Eftersom skogen som avverkats var relativt ung och innehöll få strukturer som gamla träd och död ved bedöms ändå konsekvenserna som små.

Det ska nämnas att om enstaka utspridda delar hade undantagits avverkning (främst mot kanten i väst) och vissa lite äldre träd, framförallt ekar, hade fått stå kvar hade påverkan blivit minimal.

TECKENFÖRKLARING:

- ▲ Invasiva arter
- Skyddade arter
- ▨ Avverkat
- ▭ Ny plangrans



Figur 2. Visar ytan som är avverkad och förekomst av skyddade arter samt invasiva arter inom planområdet samt angränsande fastigheter. Ytan utanför planområdet i norr avverkades tidigare än den inom planområdet.



Figur 3. Foton från planområdet som visar kantzonen mot väster (t.v.) och vyn mer centralt i området (t.h.)

Skyddade arter

Fåglar

Sex skyddade fågelarter har livsmiljöer inom planområdet och berörs av avverkningen (prioriterade enligt Naturvårdsverket, se faktaruta). Individer av de rödlistade arterna *kungsfågel*, *grönsångare* (NT), *svartvit flugsnappare* (NT), *björktrast* (NT), *spillkråka* (NT) och *grönfink* (EN) nyttjade området innan avverkning som del av sina revir för exempelvis födosök (Calluna, 2020).

NATURVÅRDSVERKET'S REKOMMENDATION GÄLLANDE PRIORITERING AV FÅGELARTER

Alla vilt förekommande fågelarter är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen. Naturvårdsverkets vägledning säger dock att följande grupper bör prioriteras även om alla fågelarter omfattas:

- Arter markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1 (betyder att de är upptagna i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv).
- Rödlistade arter.
- Arter vars populationer har minskat med 50 % eller mer sedan 1980.

Calluna väljer att endast redovisa enligt Naturvårdsverkets prioriterade fågelarter.

Spillkråka har stora revir, så där rör det sig endast om en mindre area födosökmiljö som har försvunnit efter avverkningen. Skogsmiljöerna väster om området tillgodoser fortfarande behovet av födosöksområden för de individer av spillkråka som förekommer i området. För de

andra fem nämnda arterna däremot kan det tänkas att den arealen livsmiljö som försvunnit efter avverkning ungefär motsvarar en förlust av ett revir per art.

Konsekvenser för skyddade fågelarter

De skyddade fågelarter som nyttjade området för fortplantning och födosök innan avverkning bedöms inte fortsättningsvis nyttja området för dessa ändamål. Skogsområdet väster om planområdet kommer kunna fortsätta fungera som häckningsmiljö samt födosöksmiljö för kungsfågel, grönsångare, svartvit flugsnappare, björktrast, spillkråka och grönfink. Den sammantagna bedömningen är att konsekvenserna för dessa arter på populationsnivå blir liten. Om detta påverkar bevarandestatusen hos de lokala populationerna av någon av dessa arter har inte utretts i denna rapport men bedöms preliminärt som osannolikt. Spridningsmöjligheterna för de skyddade fågelarterna bedöms inte ha påverkats nämnvärt eftersom de närliggande vägarna redan fungerar som barriärer till viss del.

Groddjur

Småvattnet i öster finns kvar och ytan direkt runtomkring hade undantagits från avverkning där marken är våtare (figur 2 & 4). *Mindre vattensalamander* och *vanlig groda* har tidigare noterats leka i detta vatten (Calluna, 2020) och bedöms kunna fortsätta leka även efter avverkning. Detta småvattnet ligger precis utanför planområdet.

Konsekvenser för skyddade groddjur

Ljusinsläppet kring småvattnet har ökat något och kan leda till att vattnet värms upp snabbare på våren och ger bättre förutsättningar för groddjuren under leken. Risken att det ökade ljusinsläppet leder till uttorkning under lekperioden på våren bedöms som liten eftersom vattnet är så pass djupt, över en meter. Däremot har tillgången på vintertilplatser minskat något nu när skogen helt avverkats inom planområdet eftersom mängden död ved, och därmed övervintringsmöjligheter, har minskat i närområdet. Sammantaget bedöms konsekvenserna för groddjur som små.

Fladdermöss

Då ingen utredning av förekomsten av fladdermöss har utförts inom området är det svårt att uttala sig om hur de kan ha påverkats av den utförda avverkningen. Att fladdermöss finns i området är högst troligt då man hittar dem nästan överallt, och speciellt i skogsområden med äldre träd och våtare områden. Exakt hur de använde området innan avverkningen går inte att svara på utan att ha inventerat området, eftersom olika arter nyttjar olika miljöer på olika sätt. Arter som jagar i mer öppna miljöer såsom kanterna av gläntor behöver därför inte nödvändigtvis påverkas i någon större utsträckning av en avverkning. Rent skogslevande arter som skyr öppna ytor kan å andra sidan påverkas kraftigt.

Avverkningen har främst berört områden med naturvärdesklass 4 (visst naturvärde), benämnda område 32–35 i den utförda naturvärdesinventeringen. Dessa områden är av varierad karaktär men håller inte enligt beskrivningarna några värden som är särskilt värdefulla för fladdermöss. Undantaget är möjligen område 35 som håller sumpskogspartier, ett småvattnet och inslag av grova träd. Dessa skapar värden för fladdermöss i form av insektsproduktion i de blötare områdena, samt att grova träd kan utgöra lämpliga platser för dagvisten och kolonier för de arter som nyttjar träd. Småvattnet har inte försvunnit i samband med utförd avverkning.

Område 30, Ulvakleven, som bedömts ha naturvärdesklass 2 (høgt naturvärde) och ligger i direkt anslutning till det avverkade området har sannolikt høgre värde för fladdermöss. Dels finns det jätteträd med grov bark där fladdermöss kan ha dagvisten, och grövre träd har ofta utvecklade håligheter och lös bark till följd av ålder och exempelvis insektsangrepp.

Naturvärdesinventeringen nämner förekomst av hackspettshålor, vilka kan nyttjas av vissa

fladdermusarter för kolonier. Förekomsten av flera arter av ädellövträd kan också indikera en rik insektsfauna vilket gynnar fladdermöss, då olika fladdermusarter kan specialisera sig på vissa bytesdjur. Slutligen finns det en talusbrant (lodrät bergyta) med gott om sprickor i området, vilka fladdermöss kan krypa in i och gömma sig i för vila (eller övervintring, om sprickorna är djupa nog).

Konsekvenser för fladdermöss

Eftersom den nu avverkade ytan ligger nära en större väg och befintlig bostadsbebyggelse är det sannolikt så att avverkningen inte haft någon större påverkan på områdets fladdermusfauna. Vägar är generellt sett barriärer för fladdermöss, och då de är ljusskygga djur undviker de belysta bostadsområden. Avverkningen av området har inte heller påverkat konnektiviteten mellan skogsområdena i någon högre grad, då det fortfarande finns stora partier sammanhängande skog och avverkningen inte ledde till att något skogsparti isolerades. Det går dock inte att utesluta att potentiella dagvisten och/eller möjliga koloniträd har försvunnit, då 100+-åriga ekar har avverkats.



Figur 4. Foto på småvattnet samt miljöerna i direkt anslutning.

Skydds- och kompensationsåtgärder

För att undvika störning och avbruten häckning under häckningsperioden bör allt arbete som medför påtagliga ljud, ljus- eller rörelsestörningar undvikas helt mellan 1 april och 31 juli.

För att kompensera förlust av viloplats för groddjur samt förbättra tillgången på livsmiljö och föda för groddjur föreslås att en del av den upplagan med grenar och kvistar som finns på höjden i området (figur 5) lämnas kvar som faunadepå. Gärna kan veden delas upp och placeras på två till tre platser inom planområdet i solbelysta lägen. Finns veden av någon anledning inte kvar så kan en eller två övervintringsgropar grävas där sten av olika storlekar fylls i för att gynna vanliga groda och mindre vattensalamander.

Även fladdermöss kan gynnas av skapandet av faunadepåer för insekter, då detta kan innebära en ökad födotillgång för fladdermöss. Faunadepåer placeras lämpligen i solbelyst läge i kanten av ett skogsparti. Det kan även vara lämpligt att placera ut mindre stenhögar på samma platser, då dessa också är värdefulla för insekter. Placeras stenhögarna i grunda gropar nära vatten kan de också nyttjas av grod- och kräldjur.

Då avverkningen lett till en skarp kantzon mot det intilliggande naturvärdet Ulvakleven är det lämpligt att försöka återskapa en mjukare övergångszon. I övergångszonerna bör man eftersträva att etablera ett blommande och bärande buskskikt. Detta gynnar både fåglar och fladdermöss genom produktion av till exempel bär, frukt och nötter samt genom en ökad insektsförekomst. Dessa övergångszoner kan också skydda skogen innanför mot förändringar i luftfuktighet och ljusinsläpp.

En bra planering av belysningen med hänsyn till fladdermusförekomsten i området är viktigt vid genomförandet av planen. Mörka skogsbeklädda korridorer utan belysning bör eftersträvas på lämpliga platser. Belysningen bör riktas österut, bort ifrån sluttningen vid Ulvakleven, och armaturer som minimerar spridning av ljus uppåt och åt sidorna bör väljas.

I övrigt behöver man i planerings- och byggskedet ta hand om jordmassorna och destruera dem på rätt sätt där den invasiva arten parkslide växer så att denna inte sprider sig. Arten är särskilt svår att hantera på grund av att mycket små bitar av stammen och rötterna kan räcka för att ett nytt bestånd ska bildas. Detta gör att eventuell bekämpning behöver planeras mycket noggrant och blir tids- och resurskrävande, annars riskerar man att beståndet sprider sig ytterligare på plats och längs transportvägar. Det är rekommenderat att bestånd undviks om ingen bekämpning planeras eftersom åtgärder riskerar att förvärra läget om felaktig metodik används så som att bara köra över ett bestånd eller gräva nära växtplatsen kan orsaka spridning.

Inom ytan där avverkning skett är naturvärdena redan förlorade. På sikt går det ändå att öka naturvärdet till viss del inom området så att det knyter samman med skogsmiljöerna i väster bättre och ger en skyddszon till den. Detta skulle gynna bland annat artgrupperna fåglar och insekter. Förslagsvis genom att plantera nya träd (främst ek) som får växa upp, dels i kanten mot skogen, men också spritt i planområdet.

I detta fall, med bakgrund i det fel i processen som skett, rekommenderar Calluna även att ytterligare kompensatoriska åtgärder vidtas. Förslagsvis i form av ett naturvårdsavtal som täcker en yta skog i närheten av planområdet av samma storlek alternativt större än själva planområdet. Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal där fastighetsägaren och staten eller en kommun kommer överens om en viss ekonomisk ersättning för fastighetsägaren mot att denne avstår från till exempel skogsbruk.



Figur 5. Foto på uplagan av gren och kvist av blandade trädslag.

Fortsatt inventerings- och utredningsbehov

Länsstyrelsen har i sitt yttrande (daterat 2022-04-12) angivit att det för artskyddet behöver utredas:

- om skyddade arter förekommer i området och nyttjar området för fortplantning, övervintring eller födosök,
- hur förutsättningarna är för de arter som förlorar områden för fortplantning och övervintring att tillgodose sina behov genom motsvarande områden i närområdet, och
- hur störning och skador på exemplar av arter, fortplantningsområden och viloplatsen kan undvikas eller minimeras (genom anpassningar och skyddsåtgärder).

Länsstyrelsen rekommenderar en särskild inventering för fladdermöss. Calluna delar Länsstyrelsens bedömning om att detta är nödvändigt för att kunna hantera artskyddsfrågan i genomförandet av detaljplanen. Utgångspunkten är att inventeringsinsatsen utgår ifrån planområdets utbredning. Då en del av detta redan avverkats finns det ingen anledning att inventera dessa ytor som nu är öppna, eftersom de i princip inte nyttjas av fladdermöss. Dock bör en buffert på några trädtrader inkluderas runt planområdet (där det finns träd). Detta är särskilt relevant där det finns ett ekologiskt samband mellan dessa träd och kringliggande trädmiljöer. Här är området som bedömts ha högt naturvärde, Ulvakleven, potentiellt extra intressant. I miljöer som bedöms vara värdefulla för fladdermöss kan också bufferten utökas för att omfatta ett större område. Exempelvis kan talusbranten eller liknande strukturer vara intressanta att titta mer noggrant på, även om de skulle ligga lite längre ifrån planerad bebyggelse.

Bufferten rekommenderas eftersom risken för påverkan på fladdermöss i samband med etablering av bostäder inte upphör precis vid trädgränsen. Det finns risk att störningar i form av ljusföroreningar eller ökad mänsklig närvaro i området sträcker sig in även innanför yttersta trädtraden. Därför bör man utöka inventeringsområdet så att det också fångar upp dessa miljöer.

Det här underlättar också för framtida planering av belysning och gång-/cykelvägar och liknande. Slutligen bör nämnas att det är upp till tillsynsmyndigheten att avgöra huruvida ett underlag är tillräckligt omfattande eller inte. Det kan därför vara bra att kontakta dem och stämma av den planerade inventeringsomfattningen för att se om de har ytterligare synpunkter på vad som bör göras.

Utifrån inventeringsresultatet och kompletterande artskyddsutredningar är det möjligt att föreslå lämpliga anpassningar och skyddsåtgärder med hänsyn till fladdermössen. Detta underlag behövs för att kunna säkerställa att livsmiljön för fladdermöss inte förändras på ett sådant sätt att den kontinuerliga ekologiska funktionen hos området försämras. Försämring kan exempelvis uppstå genom olämplig belysning eller avverkning av viktiga miljöer för födosök, vila och/eller parning. Utan detta underlag och lämpliga anpassningar går det inte att utesluta att genomförandet av planen strider mot förbuden i 4a § artskyddsförordningen (2007:845).

I en artskyddsutredning behöver även ingå fågelarterna kungsfågel, grönsångare, svartvit flugsnappare, björktrast, spillkråka och grönfink som är knutna till området och skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845).

Slutsatser

Den sammanvägda bedömningen är att trots avverkningen bedömer Calluna att konsekvenserna för naturvärden generellt och de nämnda skyddade arterna blir små. I detta fall har ändå skydds- och kompensationsåtgärder föreslagits för att mildra eventuella effekter.

Referenser

Calluna (2017). Naturvärdesinventering – Södra Stadsskogen, Alingsås kommun.

Calluna AB. (2017). *Södra Stadsskogen. Behovsbedömning för detaljplan, Alingsås kommun, bostäder vid gatan.* Calluna AB.

Calluna (2020). Artinventering - Södra skogen, Alingsås kommun.

Calluna (2022). Detaljplan för Bryngeskogsvägen, Alingsås kommun - Miljökonsekvensbeskrivning samrådshandling. Calluna AB.

Melica (2019). Södra Stadsskogen, Planprogram. Naturvärdesinventering i Stadsskogen, Alingsåskommun.

SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala.